

הרצ ישראל מאיר יונה ירושלים

אי אולינן בבני נח בתר רובא

ואף דס"ס בתרי גופי הוא, ולר' כמה פוס' לא מהני, מ"מ אין זה אלא מדרבנן, אך מה"ת אף ס"ס בתרי גופי חשיב שפיר ס"ס, והכא איירינן עוד קודם שהיו דיני דרבנן, ובפרט שלסכרת יעקב שב"נ הם, הרי בב"נ אין דיני דרבנן. כנלע"ד ע"ד פלפול.

וע' בהאי ענינא בתוס' רי"ד ע"ז (טו.) תליתאה, ובשו"ת ריב"א (סי' קנז), ובכרתי ופלתי (ר"ס סג), ובנוב"ת (חאה"ע סי' מב), ועוד לו בצל"ח סנהדרין (נט:), ובכרם יהושע סנהדרין (נו:), ובישבב סופר שם (נח.), ובשו"ת ברית יעקב (סי' כא), ובשו"ת בנין עולם (חיו"ד סי' ו אות ד), ובפמ"ג (שער התערובות חלק א חקירה ג), וביו"ד (סי' סב מש"ז סק"א), ובשו"מ תנינא (ח"א ס"ס פו), וחמישאה (סי' י וסי' פו), ובשו"ת בית היוצר (חיו"ד סי' ג), ובשו"ת מהר"ם שיק (חאו"ח סי' קמא וסי' קמב), וע"ע שם (סי' קמ), ובשו"ת מחנה חיים ח"ג (חיו"ד סי' ו וסי' ז), ובשו"ת לדובר מישורים שבסר"ס באר משה (ליקוטים סי' מג), ובשו"ת עדות ביהוסף (סי' ו) ובשו"ת מהרש"ם ח"ב (ס"ס קפח), ובפת"ש יו"ד (ס"ס רסג), ובשבט מנשה (סי' קט), ובשו"ת חמדת שאול (סי' לה), ובשד"ח ח"ב פאת השדה (מע' ג סי' ו אות ג), ובהשמטות קומץ מנחה שבסוף מנ"ח ח"א, ובחידוד ופלפול שעל מדרש פליאה (סי' לז), ובפרדס יוסף עה"ת (פר' וישב), ובשו"ת חיי אשר (סי' ס וסי' עח). וע' בקצה"ח (סי' רנח סק"א), ובחידושי מהרי"ו אר"ח (סי' שנ סכ"ב), אי אולי בממון בתר רובא בעכו"ם. ע"ש. ואכמ"ל יותר.

ידועה החקירה אי אולינן בבני נח בתר רובא או לא, והנה ברש"י פר' ויחי עה"פ אשר נתן לי אלקים בזה, כתב שהראה לו שטר קדושין וכתובה. ויל"פ בזה שיעקב בשאלו את יוסף "מי אלה לך", סבר שדין בני נח להם, וממילא מנן שהם בניו, אחר דלא אולינן בתר רוב בעילות. ולזה הראה לו יוסף שטר הקידושין והכתובה, שרצה לומר לו בזה שיצאו מכלל בני נח, ודין ישראל להם, ואולינן בת"ר. והנה ברש"י ויחי (מט ה) איתא, שידע יעקב שלא ישכר וזבולון מכרו ליוסף, לפי שלא היו מדברים בפני אחיהם הגדולים, משום כבודם, וגם בני השפחות ידע שלא מכרוהו, שלא היו שונאים אותו. והגר"י אייבשיץ כ' להוכיח מכך שחילקם המדרש בטעמיהם, ולא כתב טעם אחד לכולם, שגם בני השפחות לא היו מדברים בפני אחיהם הגדולים, שמוכח מזה שאין דין כבוד אחיו הגדול, אלא רק באחים מאם ומשום שלא הזיקו הרחם, ולא באחים מאב כבני השפחות, ע"י בשו"ת פרי השדה ח"ג (סי' קע"א ע"ש) (ולדבריו יוצא שכבוד אחיו הגדול הוא לא רק בבכור, אלא בכל מי שגדול ממנו, ואף באחותו). ולע"ד לפמש"כ לעיל יש לבאר כוונת המדרש בזה באופן אחר, ואין הכרח לחידושו הנ"ל. דיעקב הוה ס"ל שדין ב"נ להם ולא דין ישראל, וממילא לא אולינן בתר רוב בעילות, ולא היה האח חייב לכבד את אחיו אלא מחמת ספק, דשמא אינו מאביו, ומעתה באחים מן האב ולא מן האם, יש ס"ס לפוטון מכבוד האח, דשמא הוא עצמו אינו הבן של אביו, ואת"ל שאביו הוא, שמא אחיו אינו מאביו.